

Изази три пут у месецу на 1 табаку. Претплата се шаље напред уредништву. Нешлаћена писма од нередовних дописника не примају се.

ПАСТИР

Засве српске крајеве стаје на годину 60 гр. или 6 ф. на по године 30 гр. или 3 ф. на три мес. 15 гр. или 1. ф. и 50 новчића.

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЈА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ РЕКТОР БОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА НИКОЛА ПОПОВИЋ.

САДРЖАЈ: Поздравна реч — Како је постала српска патријаршија — Како су Руси светковани Тираза и Методија заједно са Чесним. — Манастир Зачећа св. Анне.

ПОЗДРАВНА РЕЧ

*Његовој светлости Милану М. Обреновићу IV. *)*

Добро нам дошао светли Господару!

Жителство ове вароши жудно изгледаше дан, у који ће дочекати да пресретне и види Вашу светлос у средини својој, па ево даде Господ, да данас — весело и радосно, Тебе срећајући, види своје жеље остварене.

Господару! Као што се свака тварка у природи крепи и снажи подмладком својим, те тиме и биће своје продужава; тако исто бива и у појединим фамилијама, општинама, па и читавим државама. Пазато се и народ српски узда прво у Бога па онда у Тебе, Господару, као у подмладак светле лозе Обреновића, да ћеш га Ти подкрепити, оснажити, узвисити, прибавити му нову снагу, нову будућност. Те с тога, поред обичне радости и оданости којом је народ српски свагда сусретао своје владоце, — он данас с погледом на Тебе, — на огранак Обреновића, који веже прошлост са далеко обилатијом и сјајнијом будућности по сво српство, су-

*) Говорена протом М. Б. у Смедереву.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

губом радости излази Ти на сусрет и изриче хвалу оданости, и срдачне радости једногласно: живео наш светли Господар, живео дуго и за много на дику и понос васцелога српства, амин.

Како је постала србска патријаршија.

(Продужење.)

III.

Од 1340. г. почиње у историји српске цркве трећи период, или време одкад се српска црква са свим одели од цариградске и, цариградског патријара. Да видимо, каким је путем произишла та деоба цркве српске од цариградске.

Од како се попе на престо цариградски император Алексие II. — по карактеру — слаби, и развратни (неваљали) Андроник I. почињу се жалосне неслоге и отимања за императорски престо. Наплив крстоносаца, и осталих скиталица са запада напуњава Цариград. Услед тога, византиска империја у политичком одношају приметно поче падати. Највећи удар претрпила је она од Француза. Очајничка борба Грка с Французима не поможе им: они морадоше овим последњим уступити своју престоницу, и побећи у Никеју. Ова узайамна борба која се простираше од јонског мора до Босфора, ослабила је обе стране, а особито Грке. Овакав жалосан положај грчке империје, дао је могућност српској држави те је она постала независна. Срби у XII. в. добивши своју политичку независнос, и положивши темељ својој црквеној јерархији, почели су се брзо развијати, и, до овог времена грчке империје они постали опасни вазали противницима исти на балканском полуострову. Српски краљеви у другој, половини XIII. века, немогући више трпити постидно унижење пред грчким императорима, устају на оружје и завојевавају већи део грчких земаља. Српском оружју, највећма су припомogle смуте и раздори који унутарње страшно раз-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

дираху грчку империју, с друге стране, и сами краљеви српски знали су се наћи према гложеним се грчким партијама, т. ј. они су свагда подржавали слабију партију у земљи грчкој. Таквим начином, Срби у почетку XIV. века, достигли су велики степен своје унутарње силе, и посташе скоро најјачи народ на балканском полуострову, — пред њима се указа широко поље политичког рада.

У то време беше владаром српским Стеван Душан, он наследивши престо очин 1336. год. у 26. години свог живота, (1) ожени се сестром бугарског цара Алексија, и посредством овог брака, утврди мир с Бугарима. За тим, дигне се на непокорног бана босанског, принуди га те му овај уступи Босну. (2) Потом продре са својом војском до Истрије, завојује Београд, одржи две победе над Маџарима који су нападали на његове земље у време Лудвика I. За тим јавља се у Дубровнику, где га среташу с великом пошашћу. Пошто је осигурао своју државу од Маџара (северно) и покорио под своју власт Босну, он обрне своје оружје на Грчку, у којој непрестајашу унутарњи раздори између Ане, Кантакузена и Палеолога. Користећи се овим унутарњим немирима, Душан објави рат Грчкој; међутим продужавао је политику пређашњи српски краљева, подржавајући најпре Кантакузена против Ане и Палеолога; а када се овај последњи докопа престола, тада је подржавао Палеолога против Кантакузена. Имајући у исто време јаку војену силу, он је одржао тринајест победа над Грцима. (3.) Душан завојује Тесалију и Македонију, за тим разбије Турке, које је Кантакузен против њега у помоћ позвао. Овим сјајним победама оснује силну државу, границе његове царевине пружаху се

(1) Истор. срп. Мајкова, стр. 236.

(2) Тамо стр. 236.

(3) Истор. Мајкова ст. 237. Истор. Рајића ч. II. стр. 613. Истор. Давидов. стр. 83. — Журнал импер. друштва за 1846. г. т. 1. ч. II. стр. 6.

до црног, средиземног, и адријатског мора, и реке Дунава. Сви јужни Словени признадоше над собом његову влас. Имајући под својом влашћу толико земаља, он прогласи себе: царем српским, бугарским и императором грчким; носио је на глави круну, украшену крестом; те се тако изравњава грчким императорима. За тим раздели целу државу српску на 12 намесништва, уреди двор свој по начину грчких и западних царева, и учини много промена у српској држави.

Душан је врло добро умео ценити важан значај цркве и свештенства, знао је — да је црква — била и биће — главном ослоном унутарње силе и јединства народњег; па зато је и обратио озбиљну пажњу на српску цркву и свештенство. Из законика Душановог, који броји 200 §.§. по већином говори у њима о правима цркве и свештенства. Он је врло добро знао и то да без слободе и независности црквене, не може бити — ни развића државног нити пак грађанског. Па почем је српска црква зависила од цариградског патријара, то се је он постарао ослободити — како цркву тако и њено свештенство, и тиме усредредити наравствене силе свога народа.

Осем поменутих побуда, било је и других које су руководиле српски народ и српског владоца да одели српску цркву од грчке. Ми знамо да је српска црква — благодарени св. Сави добила своју унутарњу независност, али у јерархиском одношају опет је зависила од цариградских патријара, а ови су често нарушавали она права, која су дали српском архиепископу и српској цркви. Писмеио, које је дао патријар Берман српском архиепископу, могло је остати у сили дотле, докле је српски владаоц и народ имао под управом само своје земље; но чим се Србија осили, и поче од грчке царевине отимати једну — по једну област, а ове области само се по себи разуме чим су потпале под државну управу; то и њине цркве морале су се подчинити управи српске јерархије. Цариградским патријарима ово никако није

ишло у рачун, — они се нису могли одрећи својих права на ове цркве, тим пре, што је свештенство, а и народ већином у овим завојеваним провинцијама био или грчког порекла или погрчени. (1.) Ово свештенство само се по себи разуме, морало је бити потчињено цариградским патријарима, и њихове интересе подржавати. Осем тога, и у другим провинцијама српским, налазио се је велики број грчког свештенства. (2.) Таким начином грчко свештенство, живећи у Србији, имало је прилику непрестанце правити раздоре. Грчки цареви неимајући довољно снаге, да би силом оружја стали на пут развјетку српске државе, изабрали су за орудје свештенство — грчког порекла — које је у Србији живило, надајући се, да ће оно правити смуте и раздоре, те тако унутарње слабити српску државу. (3.) Тога ради, патријарси цариградски, подстрекнути грчким императорима, често су шиљали српском свештенству своје посланице, у којима су га пострекавали противу постојеће власти и владоца. Ово наличи на интриге папе Пија IX. које је он заводио у француској, — потстрекавајући народ на непокорност државној власти. Оваково стање ствари, само се по себи разуме, морало је српски народ огорчити противу грчког свештенства и тражити: каким би се начином српска црква сасвим одделила и ослободила испод власти грчких патријара. У то време о ком ми говоримо, како друштвени склоп, тако и неравственос, бејаху дошли до крајњег разврата у Грчкој. Више свештенство ниукодику није одговарало свом високом позиву, и готово је било бавити се разним интригама, само

-
- (1) У неким областима српским, живео је велики број Грка; но они су обично становали по варошима.
 - (2) Да је у то време било доста грчког духовенства у Србији, види се из тога, што на собору, који је био сазван поради избора патријара српског, присуствовала је трећа част реченог — грчког духовенства, о чему ћемо ниже говорити.
 - (3) У време Душаново, знасе да је свештенство у држави српској играло врло важну улогу.

ако су ове ишле у њихову корист. Ово жалосно стање грчке цркве и империје, било је узроком, те је 1340. год. сазван сабор у скопљу (Старој Србији.) На овом сабору присуствовало је више и ниже свештенство: српско, бугарско и грчко, а тако исто и много важних лица световног звања. (1.)

На овом сабору, изложено буде какво је жалосно стање Византије: „почем е дана на дан слаби грчка империја, то и власт цариградског патријара неможе се у првашњој сили одржати; да византијска империја мора пасти, ако не од турске руке то у сваком случају од унутарњи раздора и смута, и да тога ради, грози опасност православљу од латинства, против кога се мора борити светска власт — при недостатку јаке црквене јерархије; да због зависимости српске цркве од цариградске — врло често дешавају се не споразумлења, и по томе, да обе цркве — грчка и српска трпе велику штету. И по томе, да је за срећу и напредак српске цркве и целог народа неопходно оделити српску цркву у јерархијским делима од грчке и установити у Србији патријаршију.“ — Цео сабор прими с радошћу овај предлог; а грчко свештенство ма и против воље, сагласи се на њ, ћутањем..... За тим изабран буде зв патријара српског Јањиније, (2) који је на други дан у цркви св. Михаила на то звање посвећен, — у присуству цара, целог сабора, и многобројног народа. (Наставиће се.)

Како су Руси заједно са чешима прославили Ћирила и Методија у Острогу (у Русији.)

(од једне рускиње.)

... Сутра дан по доласку нашем игледасмо на долазак нашег владике, а депутација од чешких колона беше се већ разредила по различним крајевима и кућама, где их је само могло да одреди и

- (1) На овом сабору било је и три митрополита: српски, грчки — из Орида, и бугарски из Трнова и 20 архиепископа и епископа (истор. слов. нар. Рајића ч. II. стр. 614.
- (2) Рајић, истор. сл. II. ч. II. стр. 617. истор. Медаков. ч. II. стр. 59. Духов. вјесник за 1864. г. месец Август, стр. 512.

да прими братско гостопримство у нашој слабој и малој варошици. А кад звоно зазвони на службу, наједанпут искрену и са свих страна пође на суерет „братству“ око стотине чешких населбина са великим бројем девојчица свакојаког узраста, које беху искићене смиљем и босиљем, све у бело рухо обучене, а пред њима оркестар са надписом „за здаръ“ (помаже вам Бог!) Мушкиње беше обучено све у своје народско одело; на њима се преливаху рујне кошуђе са плавим иелечићима извезеним гајтанима и пантљикама код кога плавим а код кога црвеним, нешто на слику нашег народног баријака и као што је у опште народска боја код свих Словена на баријацима. А кад зазвони и друго звоно крену се ова свежа, ова дивна и весела процесја с развијеним баријаком путујући живописно од угла до главног пута па навише управ к школској авлији, куда нагртаху наша деца с веселим, радозналим изгледима својим а ученици сеоских школа већ стајаху пред црквеним вратима. Боже благи! помислих ја у себи) на тој малој зеленој царини, пред поновљеним храмом божијим, на очиглед нашу, сабрале се клице будуће Русије! Ко може предсказати а ко ли изрећи, какво ће дрво од њих да израсте? Дал' ће поћи ти будући појаси ка што негда иђаше народ божији — избрани, слободним, чврстим корацама кроз таласе свију ово-светских искушења, лажљивих учења и противучења, од којих бунца и сада није тако слаба? Или ће они поћи за *столпомъ огњенимъ* у ноћи, а за *столпом облачним* у дану?.. Нико од смртни није у стању да реши сад ово питање; но зато колико је год суза, уздицаја и гробова легло у основ овог нашег малог дела овде, толико је исто молитава из сакрушених и обременених срдаца узносило се к небу на овом месту, да ми верујемо и да ће мо веровати у благослов божији, премда у многом и у многом ни ми први чланови *свето-Кирило-Методијевског братства* нисмо достојни, да будемо сејачи слова Господња и рускога јединства...

Радосно се ми сретосмо са Чесма, међу којима ја имадо неколико познаника још од прошле године; но ја не могу а да некажем да су ме они на миг пренели у Берманију, јер ми се учини да рухо њихово није баш налик на рухо Вијеслава и Људмиле или Љубице. Међу свима лепим (па и врло лепим) девојчицама њиховим ни једној не беше име Људмила или Љубица. А од наших на том месту бвјаху 6—7 Олга.

— Видите ли, рекох ја једноме госту, — ми своју књагињу — заштатницу руску, памтјемо боље, неголи ви своју; па шта више у нас има и неколико Људмила!

— Да, одговори он — Латини се постараше, те изгладеше из народног памтења име православне кнегиње па и уопште славенска имена. Но ја имам малу ћерку Љубицу, тек она је много мала, па је нисам могао довести амо.

До душе, Виачеслава (Вацлава) бијаше њих неколико.

Напоследку дође нам и владика. Сво свештенство обучено у празничне алије упаради се пред вратима порте црквенске, окружено с обе стране с певцима из сеоских школа, а Чеси у два реда до врата црквених. Кротно и смирено лице нашега владике, његов такт у ходу, љубезни саобраћаји са сваком који му је подилазио под благослов, шеније клира, парадне одежде на свештенству, сјајноћа металичких баријака, кадење и дим из кадioniце — све ово на ведром небу, под јарким сунцем — није могло а да непотресе својом величанствености нашу браћу Чехе, који то први пут виде. Ученици из сељачких школа дивно испеваше сад тропар св. Ђириду и Методију, а при уласку у цркву наше девојчице својим танким, умљатим гласињима одазваше се са својим леве певнице пасхатном песмом:

„*Ангелъ вопиаше благодатиѣ* . . .

Пет сахата после подне већ бијаше, кад се ја поврати мојој кући а у седам већ се одпоче празнично *бденије* на коме су и Чеси такође присуствовали. Гледајући ово, ја сам сама у себи мислила: а што, ако их дивота и свечаност наше службе и привуче а међутим ово дуго стајање преокрене, да опет пожале за својим скамлијама и столовима латинских цркава?.. После *бденија* наш владика Агатангел дошао беше к мени на чај и ту заведе разговор о многим и многим потребама и невољама своје цркве, о различним појавима нашег црквеног и светског живота, и све ово говораше с овим топлим, кротким и делатним учешћем, каквим он свагда дише на спрам свега овог, што је православно и руско, па тако и прама оној браћи која примише унију, но која опет зато прибегавају под кров наше мајке Почајевске. Но уви! не виде свагда све у свету онако, како би се хтело његовом обилатом, пуном љубави, истинохришћанском срцу; нема ни упола онаквих људи, каквих је уображавала његова чиста и поштена душа; па зато много, и много горчине беше измешано у утеху тој, коју ја нађо у његовом саучешћу према нашем делима и у његовим добрим саветима . . .

Сутра дан беше освануо дан нашег *братског* и црквеног празника. Први пут ја имадо срећу да дођем у Острог на тај празник, а ове године он је нарочито за нас значајан. Није у залуд

сазидан наш храм у час св. Ђирила и Методија. Као што је говорио преосвештени Антоније оцу моме у Смоленску башу онај дан (1863 год.) кад изниче прва мисао о нашем братству, просвета наша, благодарећи многим случајним околностима, беша одијета као што он рече, узела веома једностран правац и одтуђила нас и од своје прошлости и од јединства словенског, — и сама црква беша готово заборавила своје првоучитеље; но зато у садашње време кад се већ ослобођава и маса простог народа, и кад маса ова мора по природи самог времена да разбуди у себи свест о потреби и користи науке, — дај да се пробудимо и да погледамо на нашу прошлост, да признамо наше тако важно заблуђење и да се обратимо к правој, јединственој свези, која оста код нас међу свима словенима народа — к *нашој вери, к нашој цркви, к нашим славенским угодницима*, који нас вежу и са свима словенима, па да њих позовемо у помоћ за наше народско образовање. Наравно, да њиховим тек молитвама наше братство (о коме још већина у самој Русији мало што знаде,) тако нагло напредује, да зачуђава и оне, који се о њему труде. Нема пуно ни седам година од како се наше братство склопило, а ни три године од како се црква осветљала и школа завела, и ми већ видимо да се ове године полаже темељ за пансионска и полугимназија. Чисто семе већ почиње да развија класије; досадашње сеоско мало училиште, сад се преобраћа у Руску полугимназију; непрестано насеђавање Чеха гради алку по алку на ланцу, који веже Русе са свима ванграницним Словенима; на последку долазак к нама г. Митрополита српског Михаила и службу, коју је он служио у Руском храму а на општем по све нас црквено славенском језику, — очевидно је доказало и ђацима нашим а и простоме народу да нас веже јединство наше цркве са црквом источних Славена — све ово, велим, и молитве многих других заступника пред Богом, а не једна шака људи чини, те се наше братство унапређује, развија расте, и доноси плода.

(Свршиће се.)

Манастир зачећа св. Анне или даљне пештере у Кијеву.

Велики овај манастир крстообразни, на пећинама је тако званим даљним. Он има на свом зеленом крову огромно осмоугољно кубе иза кога стоји над округлим олтаром друго врло мало спрам њега, т. ј. овог великог. Живостас је висок,

пун изображења, тако натрпан, да већ нема где да стоји. Кад је овај манастир направљен, нико ми од ту стојећи св. отаца неумедне казати; а сам судећи по његовој спољности, мислим да баш сасвим и давнашњи није. Манастир овај лежи на узвишеном брдашцу над пећинама св. Теодосија, које се зову даљне, јер их провала раздваја од главне цркве или Лавре. Одавде се прекрасна лавра као сунце у по дана блиста и врло лепо види. Прекрасно ово брдашце обрасло је густом високом шумом, на којој вечно певају славују, придружавајући свој умиљати глас, нежно долазећим унитотужним, полутужним, полутоним изпод земље из пећина св. Теодосија, пјенију монаха, те тако прослављају и они господа, створитеља вечног и бесконачног. Они се зато надметаху своим пјенијем са монасима и хтеше доказати своје првенство у том и своје веће поштовање, прослављање створитеља бесконачног и премудрог. На дну ове провалије стоји мали кладенац св. Теодосија, до ког је кладенац св. Антонија, основатеља кијевских пећина, који мало више простора око себе има, на коме су плаве клупе подигнуте, где се заватајући воду монаси одмарају. Зато долазаше и воду носаше а ту је се и са пресветим Теодосијем сваки дан састајао и савјетовао. Често су овуда тихо ходиле старе ноге под св. телом обтерећеним теретом воденим, не само за се но и друге, основатеља пећина Антонија и његовог сатрудника Теодосија. Овуда су они сретајући друг друга изнурени пролазили један другог, утркујући се у ревности к вери и благу, а често су они одољени теретом стајали на овом истом брдашцу и саветовали се, како о слави и напретку цркве Христове тако и руске државе. Како ли се је трудно и сладко напити ове животворне воднице? Колико би царева оставили своје престоле, и да се само напију ове воде чинећи човека вечно живим, сједињавајући га са најсвршенијим, најумнијим, најправеднијим и вечним суштством Богом?! Дуго сам и дуго седио ја овде са другом мојим Русом Драгуном! Дуго

смо ми мучали, несмејући ваљда нарушити тихе звукове пењних подземних пећина, умилне гласове звона са лебдећим песмама славуја пошиљате к Богу од његовог малог суштства! Дуго ми нисмо смели прекидати тихо, тајно, свето, природно пуштање лишћа на овим светим дрвима, која се грдо подижу уз ову и над овом провалијом! Док нас слаб ход одлазећи изнурени постом и молитвом св. монаха са заваћеном животворном водицом, неопомену, да нама није слободно дуго седети на овом св. месту и око овог животворног кладенца (колодез руски а ово чисто славенски, дакле и србски, јер су Славени и Анти били Срби по баварском летопису.) Ми се полако пењасмо уз ово брдо претећи нам сваког тренутка сурвати нас у таму вечности и бездне и са овим малим сравњењем може човек тешки улазак на небо виђети!

При доласку мом са драгуским официром ваљаним и честитим човеком, војником и грађанином, ја сам улазио у ближе или Антонијеве пећине, и први пут мога доласка са оцем Николом и са Павловићем. Ја нећу овде спомињати врлог човека почившег Г. Вукомановића, који је код Руса заслужио такође поштовање и уважање као добар Срб, и високопреосвећеног митрополита, кога Руси уважавају и поштују, због његове правичности, блакости, тихости и побожности и о коме како ови калуђери тако и сви Руси, куд сам прошао, говоре у похвалу, доказујући да се ретко таквих Руса данас налази (калуђери кад говоре Руса, они држе, да су само Грци од њих бољи у вери и више нико на свету, а често и овима недају првенство, јер се у њих и данас испуњава то, што је у Грка већ прошло, т. ј. светост и благод.) Ја већ полазим у пећине, давно и свуда разглашене због свог художног постанка, и истина, да сам био једном у Антонијевим или ближњим; но ја сада полазим са мањом бригом, јер се за леђима овог нашег свештеника могу сачувати од грдних и тешких поклона и целивања, која се код сваког

свеца чини и на које св. оци живи особиту пажњу обраћају! Ми већ ступамо у трем сав од дрвета или ходник направљен, покривен такође дрветом, који кров на округлим дрвеним стубовима стоји, међу којима су велики прозори стаклени и с једне и с друге стране или боље стаклени дувари. Овај ходник више од 120 хв. заузима. После сваки 20 широких степена иде нека мала равница, ваљда за одануће, која је такође помашћена даском: и која над већ познатом провалијом високо лежи. Сви ови степени и равнице ваљда су зато тако здраво стрменито и широко направљени, да се тело што више убије, како би душа неограничено господарећи над њим, мукама овог, докопала се вечног блаженства. Ово је све по чистом словенском начину направљено, који је и наш без туђих дометака и уметака. С једне и друге стране овог широког ходника до $3\frac{1}{2}$ хвата ширине седе просијаци разног раста и година, којих овде тисућама око Лавре сваки дан налази се. Ко оће мучења у паклу да представи себи и да на цело човечанство омрзне, нек само међу овом братијом, представљајућом сва страдања бедног створења божијег, проживи само неколико дана, па ће не благосиљати себе и оне, који су га родили, но проклињати свима аветињама земним. Овде ћеш видети младенца тек рођена у најтежим мукама разних рана, па често и савршена трула глава без уста, косе, ушију и других, као и затворене очи ранама, и Бог или ђаво само зна, као син пакла, каквих нема мука и болести овде. Видећеш смирену братију, како пролазе смешећи се и милостиво погледајући ове несрећнике, док ти мораш или очи затварати или роптати на све на свету, видевши људе ни криве ни дужне у оваквим тешким мукама. Но ко зна? Ја се затрча, можда они трпе или за своје сопствене или туђе грехе, можда своих прародитеља ако не родитеља. Често човек мора доћи до пакленог умисла, који дуго нетраје, да сви овакви људи боље би било да неживе, но што су живи, да се муче и пате. Њима ни богатство

нит икаква човечанска помоћ помоћи неможе. Но и они сваки вољу да још или гледе, или чувствују сунца божниег, бела света и милих његових створова! Они сами не вољу ићи у тамну утробу матере земље, у глуву и нечувену кућу, где се ни стра, ни слобода, ни радост ни жалост, ни добро ни зло, као и патње и муке с радостима нечувствују! Често овакви несретници из претеране побожности изсмејавају и дирају пролазеће осим св. отаца. Ови су људи по већој чести изслужени војници и други, кои се први одликују својим читањем, као што ћемо видети. Неки често из шале вичу: „удіелите хоћ гривничок“ т. ј. поцванцике, ако не рубљу. Други а нарочито слепци именов сина Давидова дозивају Господа, да их као тридесетогодишњег слепца рођеног исцели. Овде су жене, деца и све. Трећи нарочито као што рекох изслужени војници најозбиљнији су и пролазеће често врло и негледају, као и њиово давање новаца, неудоствавају погледа. Они читају и тиме сву своју дужност испуњавају, коју им је господ Бог одредио, да без роптања проводе, као што су службе своме цару одправљали без икаквог питања, расуђавања и размишљавања, драго, радо и својеволно. Ништа није тужније и жалостније, но слушати неколико стотина овакових несрећника доста лепо и спретно оденуте спрам других, где са највећом озбиљношћу читају гласовито ове речи из књиге: „Исусе! судио живих и мртвих; Исусе вдов заступљеније, Исусе сирих заштитниче; Исусе труждајућихсіа помоще! Исусе страних наставниче; Исусе слово нвищих; Исусе сине божји! Исусе сине Давидов, помилуј нас.“ Целе овакве врсте с' једне и друге стране читајуће напомињу човеку еванђеље: „блажени милостиви јако ти помиловани будут“ (ма. 15. и 7.) Пресрећан је онај, кои без ропота свуда прође, гледајући оволике невољнике и несрећнике, испунивши оне речи: „Амин глагољу вам: понеже јединому братији сих мојих менших сатвористе, и мње сотвористе“ (мат. 25 и 40) Свете су, праведне и благословене речи ове највећег и најправед-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

нијег Судије, но врло њи је тешко без ропота иоле осетљивом срцу испунити. Никад се оно задовољно неће вратити ма милионе уделило, јер зна да је тим толико учинило, као да неколико цак ова песка у море баци, да га заспе; само је једна помоћ, једино избављење овим људима на земљи усред бела света, тако рећи у паклу, помоћ највећа, најсилнија помоћ непостижна, помоћ за нас тајнствена, помоћ непротумачена, помоћ, од нас сакривена, помоћ великог и највећег суштства, помоћ Бога! — Ми већ стигосмо и пред цркву где један св. отац кропишае доходеће и одходеће, а други продаваше свеће, јер нас он опомену. да идемо иза олтара, јер се на врло уска врата у цркви проћи неможе од светине. Ми и учинисмо. Неможе човек описати љубопитство иоле љубопитног човека, које душу напуњава при првом кораку пред вратима ових св. пећина. Ја колико сам у Србији у пећине природне и помогнуте рукама човечијим улазио о којима нигде нисам сам могао наћи одговор и одзив моме силном љубопитству толико ме је силније гонило овде, да видим те, о којима сам давно слушао и читао, но све тамно, кратко, нејасно и управо узгред, само напоменуто без да се каже зашто су, кроз што, због чега направљене и шта садржавају и хране у себи. Ми већ ступисмо к' уским вратима, кроз која се тек косо проћи може (поробарке) Праћени или вођени једним св. отцем ми се спуштисмо дубље и дубље у мајку земљу, у којој се већ могаше осетити нека мала ладноћа и влажност, ја се опоменух да су више ових и испод ових пећина проведени камени и гвоздени водови чунковити, који да нису намештени о скупом трошку правителственом, ове пећине оправљане слабијим рукама монаха, неби данас постојале због труда сливајућих се поточића и речица са виших печерских брда, особито у време киша и отопљења великих руских снегова. Ми идосмо све више и више спуштајући се по гвозденом поду у тамну утробу земље, која напомиње човека на подземни свет или пакао. Ништа се није могло приметити

до неколико утеса у овим високим за раст човечији дуварима, који су спремни за нове светце. Најпосле дођосмо до три затвореника: преподобног Пафнутија, Анастасија и Дионисија, већ ево и дрвеног ћивота политираног са св. моштима архиеп. Новгород. св. Теофила (Божосина), који је био затворен у манастиру Чудову при покорењу Новгорда вел. Иваном III. прозваним грозним. Више њега је написано на дашчици црвеним и плавим писменима, како му се сабрат јавио и казао, да иде у Кијев и свим светим да се поклони и он чудом дође по Дњепру, поклони се и умре и т. д. (да није одма умро могло би се помислити, да је побегао у Кијев). Даље идући кроз ову уску пећину леже четворе мошти у ћивотима дрвеним, политираним четворице пребодобних св. Зинова постника, Гргура чудотворца, Ипатија целebника (у оба смисла и лечника видара и војничка) и свећено-мученика Лукмана, сва четворица бив. печерски жилци; даље иде кнез Острошки Тодор, који се је борио и мучио за правословије (Бождар), као и дед његов кнез Константин. Он је због гонења литавског и латинског овде дошао и тајно примио калуђерство, даље идући долазе св. мошти Мартирија Ђакона и Схимника Илариона. Око врата затвореника препод. Лаврентија стоји засут пролаз у бивше варошке пећине. Све још дубље у земљу иду и говоре да у дужину тако далеко непружају се, као у дубљину. Даље долазе мошти чудотворца Мојсеја, болног Јосифа и Схимника Сисаије. После ових долази преподобни Нестор некњижни, за разлику од оног повјестописца Нестора. Иза овог леже мошти Тита војника иза кога сасвим су другчије пећине, мало шире, равније и гладче, премда се још непрестано све у дубљину спуштају Иза овог војника стоји подземна црква са ширим простором пред собом, где се силна светина била скупила. Живостас њен сав трепти у самом злату и драгом камену, који је чак до врха ове пећине, која је од других виша. Баш у самој овој цркви леже св. мошти Јевросиније кћери вел. кнеза По-

лоцког која је на повратном путу из Јерусалима умрла и овде донешена. Овде јошт леже св. мошти Тимена постника, баш пред самим живостасом и отрока Леонтија и Херонтија канахарха птчерски. Од прве цркве па до цркве св. Теодосија, која се сва блиста у самом злату и драгом камену, које блистање у овом мраку и при слабој светлости свеће чудновати одблесак дају; велики простор напуњен је светим моштима. Ова је црква већа, богатија, шира и виша. Ево и ћелије преподобног Теодосија, која је исто тако као и преподоб. Антонија, коју ћемо видети, да неби бадава више времена трошили. Овуда има празних места за нове светце, а ова су места као што сам горе казао стесана у дувару незиданом, земљаном или у прокопу ови пећина.

(Наставиће се.)

О Г Л А С И.

ПОЗИВ НА ПУТЕШЕСТВИЈЕ У СВЕТУ ГОРУ.

Сваки коме је ма у колико познат живот наших старих краљева и царева, њихова ревност у светој вери нашој, сваки који зна шта су они за ову учинили, радоваће се и одазваће се позиву овом. У намери сам ако одзива нађем да пођем о Петрову - дану у свету Гору где сам 5 година провео, вратићу се око месеца Септембра. Циљ путу мом биће, да и друге богољубиве Србе познам са задужбинама, св. Саве, Симеуна, манастиром Хилендаром, задужбином Душановом и другим задужбинама од породице Немањина, да их упознам и са осталим памтења достојним стварма међу којима има и 19 манастира са 6000 душа, зато који год жели нека ми се пријави.

За пут тамо и овамо не треба више од 20 дук. Ја се обећавам да ћу за ту суму сву бригу о путнику водити, узхтели који да се галантира, треба, као што се по себи разуме, да понесе више пара-

Молим г. свећенике да ово и тамо обзнане где новине не допру, преговоре водим и преко писама.

Живко Грвић,

брат м. Хилендара родом из Ваљева.

Находи се у митрополији. За сада има пријављено већ 8—10 лица.